

Finlandsinstitutets remissvar: ”Högre växel i minoritetspolitiken Stärkt samordning och uppföljning ”

Sammanfattning

- *Uppföljningsuppdraget är, som utredningen påpekar, idag otydligt, men är samtidigt en spegel av regeringens låga ambitionsnivå i minoritetspolitiken, uttryckt bland annat i förslaget till statsbudget för 2021.*
- *Finlandsinstitutet anser att minoritetspolitiken bör kompletteras med ett fjärde mål, d v s att de nationella minoritetsspråken ska bevaras som levande språk i Sverige. För att detta ska fungera krävs emellertid tydliga utbildningspolitiska satsningar.*
- *Finlandsinstitutet stödjer att uppdraget som uppföljningsmyndighet flyttas från Länsstyrelsen i Stockholm till Institutet för språk och folkminnen, Isof.*
- *Uppföljningsmyndigheten bör bedriva en aktiv dialog med kommuner och regioner för att informera dem om Sveriges internationella åtaganden, samt granska de riktlinjer som kommunerna sedan 2019 är ålagda att anta för minoritetspolitiken.*
- *Om kommuner och regioner inte lever upptill de minoritetspolitiska åtagandena, bör regeringen överväga möjligheten till sanktioner.*

Allmänna kommentarer

Finlandsinstitutet har ett omfattande samarbete med framför allt kommuner som hör till det finska förvaltningsområdet, dit vi förmedlar finskspråkig kultur, främst filmer och författare. Vi har härvid noterat att kunskapsnivån bland många politiker och tjänstemän har stora brister. Ofta blandas till exempel minoritetsfrågor och integration samman. Vi anser, precis som utredningen, att det behövs åtgärder för att höja kunskapsnivån när det gäller Sveriges folkrättsliga åtagande bland kommunala beslutsfattare.

Kunskapsluckorna leder tyvärr också ofta till att frågor som rör nationella minoriteter nedprioriteras eller glöms bort. De nationella minoriteternas kulturutbud tas ofta inte alls i beaktande vid utformningen av stödformerna för det fria kulturlivet. Många kommuner prioriterar event och festivaler medan minoritetens kulturutbud, som syftar till att stärka språk och kultur, bör präglas av långsiktighet och kontinuitet. Stockholms stad minskade under 2020 sitt stöd till institutet med

cas40%, i pengar räknat 210 000 kronor. Europarådet expertkommitté uppmärksammade denna minskning i sin uppföljningsrapport som överlämnades till den svenska regeringen i juli 2020.

Sedan 2019 är kommunerna skyldiga att anta riktlinjer för sitt arbete med de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Dessa riktlinjer borde regelbundet granskas av uppföljningsmyndigheten för att tillse att de uppfyller de mest grundläggande kraven, på samma sätt som Kungliga Biblioteket gör med de kommunala biblioteksplanerna.

Språken är precis som utredningen påpekar, kärnan i minoritetspolitiken. I synnerhet beror detta på den snabba språkbytesprocess som verkar accelerera ytterligare. Finlandsinstitutet stödjer tanken på att komplettera de nuvarande tre del målen med ett fjärde, d v s att minoritetsspråken ska bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige. Vi uppfattar detta som en välkommen höjning av ambitionsnivån. Detta förutsätter också, precis som utredningen själv konstaterar, långsiktighet och tydlighet.

Däremot varnar vi för den översyn av målstrukturen som utredningen förespråkar. En sådan riskerar att ytterligare fördröja de nödvändiga och väl utredda förbättringar, som minoritetsaktörerna väntat på i årtal.

Den grundläggande frågan är emellertid vilken är regeringens ambitionsnivå är när det gäller politiken för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Ett utvidgat uppföljningsuppdrag riskerar att bli en meningslös gest om det inte finns någon politik att följa upp. Den statsbudget som överlämnades till riksdagen 21 september 2020 innehöll enbart en betydande minoritetspolitisk satsning, att inrätta nationella resursbibliotek för de nationella minoritetsspråken, vilket varmt välkomnas av Finlandsinstitutet.

Organisering av de nationella samordnings- och uppföljningsuppdraget.

EN höjd ambitionsnivå i minoritetspolitiken, förutsätter givetvis en effektiv uppföljningsorganisation, som granskar att de viktigaste aktörerna, på alla förvaltningsnivåer, verkligen är beredda att agera och prioritera i enlighet med nationell lagstiftning och Sveriges folkrättsliga åtagande. Det är uppenbart att det hittillsvarande systemet, med Länsstyrelsen i Stockholm som uppföljningsmyndighet, har haft stora brister. Vi stödjer därför förslaget att flytta över detta uppdrag till Institutet för språk och folkminnen. Isof har gedigna erfarenheter när det gäller arbetet med de nationella minoritetsspråken och åtnjuter ett gott anseende, åtminstone hos den sverigefinska minoriteten. Isof har personal med kunskaper i minoritetsspråken och har, med de resursförstärkningar som utredningen föreslår, goda förutsättningar att bli en mer drivande kraft i minoritetsfrågorna. (Vi har samarbetet med Isof bland annat kring de årliga sverigefinska språkvårdsseminarierna.)

Isof borde också kunna leverera de analyser och det underlag som regeringen behöver för en tydligare styrning av minoritetspolitiken, som utredningen efterlyser. Vi delar synen på detta behov. Om den bristfälliga styrningen beror på att regeringen inte fått tillräckligt genomarbetade analyser, är svårt att bedöma. Den dåliga styrningen skulle också kunna förklaras med att de nationella minoritetsfrågorna på senare år hamnat i skymundan av andra angelägna och mera akuta politiska frågor.

Det är därför positivt att den nya uppföljningsmyndigheten också, enligt utredningen, ska arbeta utifrån ett rättighetsperspektiv.

Stockholm 2020-09-30

Anders Eriksson
Direktör
Finlandsinstitutet

Finlandsinstitutet, som är den viktigaste nationella kulturinstitutionen för den största av de fem nationella minoriteterna, den sverigefinska, är en svensk stiftelse grundad 1995. Bland våra stiftare finns Sverigefinska Riksförbundet, som med sina 10 000 medlemmar är den största av de sverigefinska organisationerna, Stockholms finska förening, Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige samt Kulturfonden för Sverige och Finland. Av institutets syftesparagraf framgår att en av våra huvuduppgifter är att stärka den sverigefinska kulturen och det finska språket. Institutet har alltså 25 års erfarenhet av detta arbete, ett arbete som blev ännu viktigare då Sverige 2000 erkände de fem nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Institutet har valt att i första hand uttala sig utifrån den sverigefinska minoritetens perspektiv.